

Gorenskem in tudi v Kranji mudil; za sadaj samo nekaj malega. Svojega tovarša sem vprašal po nemški: Nun, wie gefällt Ihnen Krainburg? (Kako Vam dopade Kranj). Čuj, kaj mi odkritoserčni Dunajčan odgovori: „Die Krainburger sind lauter neugierige Leut wie die Masen.“ Ne vém, ali je imel prav ali ne. Ti, preljubi moj, utegneš najbolje te besede ovreči, ako niso resnične. Bog Te živi!

Ves Tvoj Vitomar.

Sveta vira. *)

Povedka iz paganskih časov Slovencev.

Spisal Vicko Dragan.

(Dalje.)

III.

V kerščanski vasi Bohovi je vse veselo, ker ravno se obhaja praznik sv. Janeza kerstnika. Že celo noč so goreli svetli kresi po visoki plavini, na Janževo pa se spravlja malo in veliko v cerkev, ker nov oltar se bo posvetil svetemu Janezu kerstniku.

„Ostani domá, ljuba Barba, ne hodi v cerkev. Bodem jaz že za tebe molil. Glej, slaba še si, in komaj še včera ustala; znala bi spet zboleti.“ Tako taži Jurko Pogodin svojo ljubo ženko. Močno ji roko stisne, potem pa hiti v cerkev, da ne zamudi službe božje.

Barbara hodi nemirna po hiši; neskončna vročina jo peče po persih. Kaj je to? — celo noč nisem imela mira; vidila sem ljubega očeta v sanjah, kako so s kervavim mečem mahali nad mojo glavo. Oh, kaj sem storila, zakaj sem ušla? V hiši mi je prevroče. Hočem v bližnjo goščo, hladen vetrič bo mi dobro djal. Tako Barba sama s seboj govori, in se poda v bližnjo šumo.

„Tako sem te našel, zgubljena ovca, nesrečna hči nesrečnega očeta. Hvala Ti silni Perun! svojo obljubo bom spolnil, — živo bom prinesel staremu Bonatu njegovo oskrunjeno blago.“ Te besede izgovorivši z močnimi rokami zgrabi Rajko Barbo. Ko ga ona zagleda, na ves glas zakriči: Joj po meni, joj po meni!

S hitrim skokom jo odnese k Dravi, in položi jo v ladijo, s katero je že Marko čakal. Urno kakor blisk veslata po Dravi kraj slavnega mesta Petova in drugih lepih vasi, in prej kakor je solnce se utonilo za gore, sta bila v Hrašcanji.

„Stari japica Bonata, evo vam Tetke, ali kakor jo kerščeniki zovejo, Barbe. Prinesel sem Vam jo živo, — pa oskrunjeno, — odstopila je od vere svojih očakov, in se pokerstila, devišstvo svoje pa oskrunila s kerščanskim možem!“ S temi besedami izroči Rajko hčerko Tetko.

„Nesrečna, stokrat nesrečna hčerka! Zakaj sama kopaš jamo svojemu staremu očetu. Zakaj nisi se bojevala proti hudi strasti. Da bi mi te mati slepo radila bila, bi vendar nikdar ne bi pogledala bila v lice svojega zapeljivca. Vse to bi še Tebi odpustil, ali da si zatajila vero, in nad sebe navlekla jezo bogov, to, to je najhujše. O, da bi mi jo rajši bil prinesel mrtvo kakor živo, dragi Rajko! vendar ti nisi ničesar kriv; ti si storil svojo dolžnost. Pomilujti Perun in ljuta Ježibaba**), bodi ti usmiljena sv. vira.“***)

Po teh besedah odide stari Bonata, in se verže zunaj hrama pod staro lipo celo noč jadikavši in vzdihavši. Tetka pa je klečala v sobici in molila k zveličarju, naj ji pomaga v njeni hudi nadlogi.

(Konec sledi.)

*) V prejšnjih natisih stoji „sveta vera“, pa mora biti „sveta vira“ (heil. Schwurgericht) ne heil. Glaube. Vred.

**) Ježibaba zimska zemska boginja ednako boginja smerti.

*** Sveta vira, to je sveta porota (Schwurgericht) pri starih Slovencih; zato Virnik = porotnik. Pis.

Jugoslovansko slovstvo.

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku,

knjiga IV, uredio Ivan Kukuljević Sakcinski, izdano troškom društva za jugoslavensku povjestnicu i starine, s tremi na kamenu tiskanimi slikami. U Zagrebu Tiskom Dr. Ljud. Gaja. 1857.

Ni nas dolgo že nobena knjiga iz slovstva naših bratov Horvatov tako močno razveselila, kakor gori oglašena. Neskončno marljivi načelnik zgodovinskega društva in urednik društvenega „Arkiva“ gosp. I. Kukuljević — sadaj eden najmarljiviših piscov na polji horvatskega slovstva — je nam v tej knjigi odperl bogat zaklad starih spomenikov ali pametnikov, ne samo jeziko-, temuč tudi pravdoslovnih. Pervi oddel zapopada „politiško povjestnico“ in sicer 1. Život Štefana, dečanskoga kralja serbskoga, pisan Grigorjem igumenom obitelji dečanske, — prav zanimivo in točno delo.

Kratki „letopisi“ jugoslovanskih fratrov Šimuna Klimentovića iz leta 1498 in Šimuna Glavića iz leta 1520 so važni ostanki iz starohorvatskega slovstva. ne toliko zavoljo zapopadka tih letopisov kolikor zavoljo jezika one dōbe.

Drugi oddel zapopada „cerkveno povestnico“, in med mnogimi članki zazluzuje prvo mesto: Slovo o Bogomilih i Ereticih Prezvitara Kozme iz Bugarske, kateri je živel na koncu desetega stoletja. Vsaki, kterege zaunema cerkvena zgodovina in nauki te slovanske sekte, naj čita to imenitno slovo. Drugi članek v tem oddelu: Niekoje opazke verhu dvijuh legendah o apostolih od Dr. F. Račkoga, pričuje kritično sposobnost pisateljevo za ednake pretresovanja.

Posebno bogato nadaren je tretji oddel: „Književnost, umetnosti v Starine.“ Taj prinaša: 1. o pismenosti glagoljskoj od J. J. Sreznjevskoga. Iz ruskoga od J. M. 2. Izvorna pisma Ivana Lucija, imenitnega horvatsko-dalmatinskega historiografa v italijanskem jeziku; 3. Životopis slavnega dalmatoslovanskega slikara Friderika Benkovića, od J. K. S.; 4. Starine bosanske, od Otca Martina Nedića, — bogato gradivo za topografio jugoslovansko; 5. Starine macedonske, od Stjepana Verkovića z važnimi, gerškimi in rimskimi napisi; 6. Njekoje znamenitosti iz Sriema, od Mijata Stajonovića.

Tudi četerti oddel: „Odgovori“ obsega važne reči, kakor: narodne povesti od Dimitreva itd. Ravno tako znamenitega zapopadka je peti „zemljopisni“ oddel. Povjestničke čertice Sriema od Ilia Okrugića so marljivo pisane, samo gosp. piscu manjka kritične znanosti zgodovine starih narodov. Njemu je samo rajni Katančić porok. Ali, da bi Katančić danes živel, tudi ne bi več terdil, da so stari Iliri in Franki bili Slovani.

Neskončno važen je šesti oddel: „Dodatak“, v katerem nahajamo: Načert jugoslovjenskih povjestij do IX. stoletja od dr. Franja Račkoga. Kar se perve zgodovine Slovanov tiče, se gosp. dr. Rački derži večidel Šafařika, zato tudi on ima stare Venete jadranske za Slovane, kar vendar nikdar niso bili. Vse druge historične fakta so resnične, in se opirajo na točne virnike bizantinskih pisateljev in nemških letopiscov. Gospod dr. Rački je kritično izobražen zgodovinpisec, in ne pozná samo klasičnih virnikov, temoč tudi kar se jezikoslovja slovanskega tiče, je dobro podučen in na pravem potu.

Ravno tako kritično pisan je drugi članek dr. Račkoga: Jeli je podmetnuta poslanica Hadriana II. na Ratislava i Kocelja, što se nalazi u panonskoj legendi?

V tem članku gosp. pisatelj piše proti mnenju Ginzelovem, in moremo poterditi, da prav ostroumno. Gospod dr. Rački ravno pripravlja večje delo o slovanskih

apostolih; iz tega, kar je v „Arkivu“ natisniti dal, smemo pričakovati, da bode njegovo delo kaj izverstno.

Dve gerčki listini: „o sjedinjenju crkve grške i serbske iz gerčkoga preveo J. Mc.“ ste za zgodovino iztočne cerkve celó važne.

Krona celega „Arkiva“ pa je gosp. Kukuljevičev: Izviestje o putovanju kroz Dalmaciu u Napulj i Rim. Iz tega izviestja zezvemo, koliko bogatih zakladov jezika jugoslovanskega in umetnosti, dalje koliko gradiva za jugoslovansko zgodovino se po tih zemljah hrani. Prostor nam ne dopušča odširniše o vsih člankih govoriti, ali uverujemo učene domorodce, da je kniga zeló izverstna.

Ker me je presvetli Ban grof Jelačić kakor pokrovitelj društva za poverenika u marburžkem okrožji imenoval, in ker sem s to častjo prevzel skerb društvu spravljati nove članove, pobirati in pošiljati prineske, tedaj s tim vse slovenske domorodce prav serčno povabim, naj se dajo zapisati kot udje tega koristnega društva.

Vsakoletni prinesek je samo 2 fl. sr. Pervo leto se še poleg tega plati 1 fl. upisnine.

Kteri pa že so članovi tega društva iz marburžkega okraja ali okrožja (Kreis), in ni še so dobili društvenega časopisa, naj se tudi ko najprej na me obernejo, da slavnemu društvu naznanim, koliko iztisov mi naj pošle. Društveniki dobivajo „Arkiv za pol cene.“

V Marburgu 20. decembra. Davorin Terstenjak.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Celovca. Nas je živo razveselil poziv, ki smo ga brali v poslednjem listu „Slov. prijatla“ in se takole glasi: „V Ljubljani se je sprožila res prav lepa, prav domorodna reč: Slavnemu Vodniku mislijo spominek postaviti. Živio!! Pri tej imenitnej reči tudi mi Slovenci na Koroškem ne smemo rok križem deržati; to napravo podpirati bo naša slava in veselje. Zatorej ponatisnemo zaporedoma vse stavke, kakor so jih „Novice“ o tej reči donasale, in pristavljamo, da tudi mi darove radi sprejemljemo. Častiti gospodje! ravno sedaj bote naročnine pošiljali; pridenite kaj malega. Do 15. januarja bomo nabirali, potem pa vse ukup v Ljubljano poslali „Novicam“, ki bodo gotovo rade imena čast. gg. darovavcev natisnile.“

Vredništvo „Novic“ ponavlja ta poziv tudi Slovencom na Krajnskem, Štajarskem itd., katerim vsem je Vodnik prepeval domorodne glase. Lepi doneski so se nabrali že v Ljubljani, iz družih krajev so dosihmal pritekli še le redki darovi; svesti smo si, da okoli novega leta bojo začeli vreti skupaj, da bo veselje! Zakasnjeno ni odloženo.

Iz Ljubljane. Poprejšnji teden je zavoljo naprave mestne gazne svečave bilo konečno posvetovanje pri magistratu, h kateremu so razun mestnih odbornikov povabljeni bili še drugi zvedeni možje, kakor gospod profesor Mitteis, g. Freiburger itd. Pervemu magistratnemu svetovavcu, gosp. Guttmann-u gré res čast in hvala, da se za to ponočno olepšavo mesta goreče poganja. Pri poslednjem zboru so bile pravila ustanovljene, po katerih ljubljansko mesto ima pogodbo (kontrakt) skleniti z drugo teržaško družbo, ktera se peča z oskerbovanjem gaznih svečav. Izperva bo dobilo mesto le 250 gaznih lamp, ker daljni konec predmestij ljubljanskih bojo zazdejše obdržali navadne laterne; veljala bo ta svečava nekaj čez 7000 fl. Gazne cevi bojo po mestu tako peljane in položene, da bo iz njih vsaka hiša gazno svečavo dobivala, ako bo hotla in kolikor je bo plačala. — Bukve v spominj, da so bili presvitli Cesar s Cesarico v Ljubljani, so prišle prav lično na-

tisnjene te dni na svitlo. Gosp. dr. E. H. Costa jih je prav jako in marljivo vred djal. — Iz vsih mest je slišati tožb, da ljudje močno bolehaajo za gripo. Tudi v našem mestu nas nadlegje, kolikor more, in ne rečemo preveč, da polovica Ljubljancanov kreha in kašlja.

Novičar iz raznih krajev.

Slavno ministerstvo dnarstva je zaukazalo, da se nimajo polkrajcarske cigare več prodajati, razun v Dalmaciji; samo kar jih je še, naj se prodajajo. — Sinova rusovskega cara, Nikolavž 14, in Aleksander 12 let star, sta se pripeljala 18. t. m. na Dunaj. V Italijo gresta. — Na Dunaji prebivajoči Slovani bodo napravili tako imenovane „Besede“; prva je bila 21. t. m. — V noči med 11. in 12. t. m. je bilo v Marburgu iz pisarnice c. k. gojišča za kadete 12,000 fl. vkradenih. Tatova, dva oficirska sluga, sta bila že drugi dan ujeta. — Ogerski vinorejci tožijo silno, da je vino skorej po nič in vin letošnjega pridelka, ktero so pred kratkem po 10 in 12 fl. vedro prodajali, še po 2 do 3 fl. ne morejo spečati. — Lord Stratfort de Redcliffe, angleški poslanec v Carigradu se je pripeljal te dni na Dunaj in gré v London. — Iz Valahije je dospela novica, da se pripravljajo Valahi pariški zbor prositi, kakor ste te deželi do zdej bile, nezedinjene pri starem ostati. Znano je, da se je rodila v Parizu misel za zedinjenje in iz Pariza menda jim zopet v ušesa šeptajo: prosite le, pri starem ostati. Divana sta sklenila, do konca pariškega zbora popolnoma počivati. — Kako strašno je ravnala bolezen v Lizabonu, je previditi iz sledečega. V ulicah do Ouro je bila družba 30 mladih mož, kteri so hodili v cerkve in včasih tudi na deželo góst. Vseh teh je le 5 ostalo. Srečnejši so bili pismonosi, kteri so mogli po celem mestu pisma prenašati. Tudi njih je bilo 30, katerih je pa samo 8 umerlo. — 3000 angležkih vojakov bo kitajsko mesto Kanton prijelo in posedlo, da bodo pot v stolno mesto Peking zaperli in tako kitajskega cesarja primorali, občenja s stolnem mestom ne več zavirati. — Še vedno je iz vsih krajev brati od kantov. — Iz Belega grada je brati v „Magyar Posta“, da je imela zarota zoper kneza svoj vir v sercu ljudstva in ne v obsojenih starostnikih; da so niti mreže sicer prestrižene, pa da so njih konci še ostali v sercu ljudstva, ktero se bo težko kdaj sprijaznilo z mirnim in pokojnim, pa lastnovoljnim gospodarjenjem knezovim. — Španjski kraljič je dobil pri sv. kerstu imena: Alfons, Franc, Ferdinand, Pij, Janez, Maria čistega spočetja, Gregor i. t. d. — Bavarskemu kralju Ljudoviku se je unidan čudna primerila. Šel je, sprehajaje se, s poverhno suknjo čez roko memo zastavnice. Ondi stoječa žena ga praša, ali gré mar suknjo zastavit. Kralj se nasmeja in reče, da! Vzame tedaj žena suknjo, jo gré zastavit in prinese gospodu 12 fl., 12 krajcarjev si prideržavši za trud. Še le zdaj se dá kralj spoznati, podari splašeni ženi vsih 12 fl. in si dá potem suknjo rešiti. — Dunajski mestni zbor je ukazal, vse hiše s skodlami pokrite zapisati, ker se imajo odpraviti; nasproti pa bo dopušeno, s asfaltovo klobučevno strehe kriti, ker take strehe nikdar vode skozi ne pušajo, so bolj ognja varne in tudi precej cenejše, kakor s skodlami krite. — Na Dunaji tožijo zló, da jim vode zmanjkuje. Skorej nikjer nimajo vodnjaki več vode. — Na Ogerskim so 3. novembra trije tolovaji žensko napadli in ji 16 fl. odvzeli. Pa še ne dovoljni s tem, so jo popolnoma slekli, da je mogla čisto gola do bližnje vasi iti.

 Zavoljo sv. božičnih praznikov v saboto ne morejo priti Novice; dali jih bomo pa danes teden eno celo polo.